

فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی

سال سیزدهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۰ (پیاپی ۴۹)

مدل ارتقاء یافته مولفه های سرمایه اجتماعی آموزش و پرورش با روش داده بنیاد

ناهید سممانی^۱، فریبا حنیفی^۲، و اصغر شریفی^۳

چکیده

هدف مطالعه ارائه مدل ارتقاء یافته سرمایه اجتماعی است. روش تحقیق به لحاظ هدف توسعه‌ای، از نظرنوع داده‌ها آمیخته اکتشافی متوالی، در بخش کیفی به روش داده بنیاد و بخش کمی به روش توصیفی از نوع پیمایشی، در جامعه آماری بخش کیفی تعدادی از خبرگان و بخش کمی مدیران آموزشی شهر تهران بودند. نمونه های بخش کیفی به روش گلوله‌برفی و در بخش کمی به روش خوشه‌ای، طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته بود. از ۷۹ شاخص موجود ۶ عامل اصلی و ۱۳ مولفه شناسایی شد که عامل هویت اجتماعی با مولفه‌های خانوادگی، فردی و فرهنگی، عامل مشارکت اجتماعی با مولفه‌های فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی، عامل شبکه‌های اجتماعی با مولفه‌های روابط و مناسبات اجتماعی، عامل آسیب‌های اجتماعی با مولفه‌های هنجارها و بی‌اعتمادی اجتماعی، عامل آگاهی اجتماعی با مولفه‌های دانش اجتماعی و توسعه ارزش‌های اجتماعی، عامل مسئولیت اجتماعی با مولفه‌های انسجام و اعتماد اجتماعی بررسی شد. نتایج نشان داد که مدل ساختاری مناسب دارد و از برازش برخوردار است.

واژه های کلیدی: سرمایه اجتماعی، آموزش و پرورش، مدل، عوامل، کارکنان

^۱ دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

^۲ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

^۳ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

مقدمه

بقاء و تداوم فعالیت ها در سازمان ها و نهادها به چگونگی عملکرد کارکنان بستگی دارد که بهره وری^۱ مطابق تعریف رابینز^۲(۱۹۹۱) شامل کارایی و اثربخشی، عملکرد است. عامل های زیادی در رشد و پیشرفت کشورها دخالت دارند و چنین بر می آید که بهره وری یکی از عمده ترین آنهاست. کشورهای مختلف هم اکنون برای بالا بردن، تراز بهره وری ملی، صنعتی، بازرگانی و خدماتی خود تلاشی پیگیر دارند و می کوشند تا از راه ساز و کارهای کارآمد مدیریتی، سازمان خود را به بالا بردن، تراز بهره وری یاری دهند (ساکی^۳، ۲۰۱۰).

تقویت سرمایه اجتماعی^۴ در جامعه موجب ایجاد استحکام پیوندهای مرئی و نامرئی شده و حس مشارکت و اعتماد اجتماعی و بهره وری را در جامعه افزایش می دهد (سیدی^۵، ۲۰۱۰). سرمایه اجتماعی به منزله چسبی است که انسجام جوامع را تضمین می کند و بدون آن هیچ رشد اقتصادی یا بهزیستی انسانی میسر نمی شوند. فوکویاما^۶ (۲۰۰۰) معتقد است که کوتاه ترین راه ایجاد سرمایه اجتماعی برای دولت ها از طریق تحصیلات است که سرمایه اجتماعی را برای افراد ایجاد می کند و آنان را به مشارکت در فعالیت ها و ارزش های مشترک برای حصول منافع مشترک در سایه ارتباطات سازنده قادر می سازد. ایده اصلی سرمایه اجتماعی این است که شبکه های اجتماعی سرمایه های ارزشمند هستند، شبکه ها پایه ای برای انسجام اجتماعی بوجود می آورند و افراد را قادر می سازند تا با هم برای کسب منفعت مقابل همکاری کنند و لذا پیوندهای بین افراد سودمند هستند (الینگر، ۲۰۱۳). بدون سرمایه اجتماعی پیمودن راه های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناهموار و دشوار می شوند، ضعف و کمبود در میزان سرمایه اجتماعی نشان دهنده علائم بیماری و تهدید سلامت سازمان است و سازمانی که میزان سرمایه اجتماعی در آن به هر علتی کاهش یابد، در میان افراد و گروه های آن از هم گسیختگی و شکاف های عمیق به وجود خواهد آمد.

در میان نهادهای اجتماعی، آموزش و پرورش نهادی است بنیادین، زیرا آینه تمام نمای دیگر نهادهای اجتماعی است و نقش اساسی از لحاظ اداره امور جامعه و تداوم بالندگی و بقای آن را بر

۱. Productivity

۲. Robbins

۳. Sackey

۴. Social Capital

۵. Sayyadi

۶. Fokoyama

مدل ارتقاء یافته مولفه های سرمایه اجتماعی آموزش و پرورش با روش داده بنیاد ۱۱۷

عهده دارد. اگر سرمایه اجتماعی در آموزش و پرورش افزایش یابد پویایی در تمام ابعاد جامعه را به دنبال خواهد داشت و در تمامی عرصه های علمی، فرهنگی، اقتصادی، ورزشی و ... رشد فزاینده ای در دراز مدت را شاهد خواهیم بود (ناظم، صادقی، ۱۳۹۴).

جهت انسجام نیروها و رسیدن به اهداف بلند مدت آموزش و پرورش لازم است که برنامه ریزی لازم به منظور ارتقا کمی و کیفی سرمایه اجتماعی صورت گیرد. نظر به اینکه بررسی ادبیات نهاد آموزش و پرورش از موقعیت و جایگاه برجسته ای در برنامه ریزی های کشوری برخوردار است، دستیابی و پایدار سازی آن نیازمند مقدمات و زمینه های پیچیده ای بوده و آسیب پذیری یا زوال آن نیز معلول زمینه ها و عوامل متفاوتی است که صرفا با پژوهشهای علمی قابل دستیابی است.

کاهش کارآمدی، افزایش فساد، تعارضات ساختاری، ضعف مشارکت جویی، کاهش رضایت شغلی، شکاف بین وضع موجود و وضع مطلوب، فزونی آسیب های اجتماعی، سیاسی کاری، سهل انگاری در حفظ سرمایه فیزیکی سازمان، استفاده نامطلوب از منابع مالی، کاهش احساس تعلق کارکنان به سیستم و... نمایانگر نزول کمیت و کیفیت سرمایه اجتماعی در آموزش و پرورش است که ضرورت پژوهش جهت جلوگیری از هدررفت انرژی و نیروی انسانی و ارائه راهکار جهت ارتقا سرمایه اجتماعی را موجب می گردد. از سویی دیگر خلا انجام پژوهشی جامع با ارائه مدل علمی مناسب برای تبیین مفهوم سرمایه اجتماعی از چالشهای دیگر در این حوزه است. اهمیت پژوهش در این زمینه دستیابی به استراتژی های سودمندی در جهت کاهش هزینه ها، اتلاف وقت و استهلاک سرمایه انسانی، افزایش تعاملات رسمی و مشارکت جمعی، افزایش ارزش افزوده کارکنان، همسویی و هم افزایی کارکنان در راستای تحقق اهداف سازمان می باشد. از نتایج این پژوهش، سیاستگذاران برای تعیین سیاست مناسب در جهت تقویت سرمایه اجتماعی و اصلاح سیاست ها، مولفان کتاب نیز در راستای تدوین و بازنویسی کتب درسی براساس اهمیت سرمایه اجتماعی، معلمان و دانش آموزان با انجام رفتار مبتنی بر سرمایه اجتماعی و باز آموزی آن، و دانشجویان مدیریت آموزشی و علوم تربیتی در جهت پژوهشهای آتی خود می توانند استفاده کنند. و همچنین دست اندرکاران آموزش و پرورش از راهکارهای افزایش سرمایه اجتماعی در بین کارکنان می توانند آگاه شوند و از پیشنهادهای حاصل از تحقیق در مسیر ارتقای کیفیت و کمیت سرمایه اجتماعی استفاده کنند.

در این پژوهش تلاش شده با رویکردی نوآورانه، عوامل موثر بر مولفه های سرمایه اجتماعی در آموزش و پرورش به منظور ارائه مدل علمی مناسب جهت ارتقای آن، شناسایی و نظامند شوند و به سوالات ذیل پاسخ داده شود: ۱- عوامل موثر بر مولفه های سرمایه اجتماعی در آموزش و پرورش

کدامند؟^۲-مدل مفهومی مناسب جهت بهبود سرمایه های اجتماعی در آموزش و پرورش شهر تهران کدام است؟^۳-درجه تناسب مدل مفهومی ارائه شده چگونه است؟

مبانی نظری

سرمایه اجتماعی یک مفهوم جمعی است که برخاسته از رفتارها، نگرش ها و استعدادهای فردی است و تعریف این مفهوم به طور آشکار و واضح دشوار است. محققان برای تشریح سرمایه اجتماعی سطوح تحلیل متفاوتی را به کار می برند. بوردیو^۱ (۱۹۸۶) در گروه اولین کسانی است که سرمایه اجتماعی را به طور سیستماتیکی تحلیل کرده و آن را به منزله منابع بالقوه یا بالفعلی می داند که در شبکه ای از روابط کم و بیش نهادینه شده و دو جانبه ایجاد می شود. کلمن^۲ نیز نظیر بوردیو برای سرمایه اجتماعی خصلتی ساختاری و تعاملاتی قائل بوده و معتقد است که کنشگر با عضویت در گروه و تعامل با سایر کنشگران، با رعایت اصول و قواعد مورد پذیرش در آن گروه و جلب اعتماد دیگران، به اطلاعات مورد نیاز دست می یابد و در فرایند کنش از حمایت جمعی برخوردار می شود. پوتنام در تفسیر سرمایه اجتماعی بر سه مؤلفه اصلی آن یعنی شبکه ها، هنجارهای همیاری و اعتماد اجتماعی انگشت گذاشته و بر این باور است که سه عنصر فوق، همکاری متقابل و هماهنگی برای منافع مشترک را تسهیل می کند. ناهاپیت و گوشال^۳ (۲۰۱۷) با رویکرد سازمانی جنبه های مختلف سرمایه اجتماعی را در سه بعد: ساختاری، رابطه ای و شناختی جای می دهند. بعد ساختاری اشاره به الگوی کلی تماسهای بین افراد دارد. یعنی شما به چه کسانی و چگونه دسترسی دارید؟ و بعد شناختی اشاره به منابعی دارد که فراهم کننده مظاهر، تعبیرها، تفسیرها و سیستمهای معانی مشترک در میان گروه هاست. بعد رابطه ای توصیف کننده، نوع روابط شخصی است که افراد با یکدیگر به خاطر سابقه تعاملاتشان برقرار می کنند. مهمترین جنبه های این بعد عبارتند از: اعتماد، هنجارها، الزامات، انتظارات و هویت (ناهاپیت و گوشال، ۲۰۱۷). فوکویوما منابع ایجاد کننده سرمایه اجتماعی را در قالب چهار نوع هنجار رفتاری مبتنی بر تشریح مساعی تعریف می کند که شامل ساختارمندی های نهادی، خودجوش، برون زا و طبیعی است، همچنین کارکرد اصلی سرمایه اجتماعی را تسهیل همکاری و مشارکت گروهی برای تحقق اهداف و منافع فردی و جمعی و کمک به توسعه اقتصادی، سیاسی و فرهنگی می داند. .

^۱.Bourdieu

^۲.Cloeman

^۳.Nahapiet & Ghoshal

بر پایه بینشهای نظری متعددی در این حوزه، عامل های موثر بر سرمایه اجتماعی سازمان ها که بیشترین فراوانی را داشتند به شرح ذیل می باشد:

اعتماد^۱: پوتنام^۲(۲۰۰۰) معتقد است که اعتماد یکی از اجزای اصلی سرمایه اجتماعی است چرا که اعتماد، همکاری را تسهیل می کند، بنابراین اعتماد اجتماعی در جوامع مدرن و پیچیده از دو منبع مرتبط یعنی هنجارهای معامله متقابل (روابط متقابل) و شبکه ها - مشارکت مدنی ناشی می شود (پوتنام، ۲۰۰۰ به نقل از رضایی، شفیع زاده، ۲۰۱۲).

شبکه ها^۳: لین^۴ شبکه های اجتماعی را به عنوان تارهای درهم تنیده ای از روابط اجتماعی می داند که افراد را احاطه کرده اند در شرایط کاری و متقابل، بازدهی سرمایه اجتماعی چیزی نیست مگر تایید اعتماد، تسهیم اطلاعاتی، احترام به وعده ها و تعهدات و تاثیر توسط واسطه ها (لین، ۲۰۰۱). کلن عبارت شبکه را برای توصیف ابعاد سرمایه اجتماعی استفاده کرد. یک شبکه پایدار عمیق و غنی از روابط و هنجارهای مشترک باعث تسهیل کسب اعتماد خودباوری و تسهیم دانش می شود (کلن، ۲۰۰۱ به نقل از پارسا مهر، اسکندری نژاد، ۲۰۱۳).

همکاری^۵: فوکویاما سرمایه اجتماعی را به عنوان مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش های غیر رسمی تعریف می کند، که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میان آنها برقرار است، در آن سهیم می باشند. اهداف مشترک انتظار بیشتر همیاری تعاون اعتماد و صمیمیت را می طلبد (کلم، ۲۰۰۰ به نقل از فیروزبخت، تیرگر، ۱۹: ۱۳۹۶).

همبستگی جمعی^۶: سرمایه اجتماعی به منزله چسبی است که انسجام جوامع را تضمین می کند و بدون آن هیچ رشد اقتصادی یا بهزیستی انسانی میسر نمی گردد. بدون سرمایه اجتماعی جامعه به میزان زیادی دچار فروپاشی خواهد شد (فاین بن^۷، ۲۰۰۸ به نقل از رضایی، شعبانعلی، ۱۲۵: ۱۳۹۴).

۴.Trust

۵.Putnam

۱.Networks

۲.Lin

۳.Cooperation

۴.Social unity

۵.Fine Ben

۱۲۰ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال سیزدهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۰

مشارکت داوطلبانه^۱: مشارکت های داوطلبانه در اثر توسعه ساختار فرصت ها و تعاملات اجتماعی بیشتر گروه های اجتماعی شکل می گیرد. هنجارهای بده و بستان اعتماد در نتیجه مشارکت داوطلبانه و فعال افراد در شبکه هاست(لی جی^۲، ۲۰۰۸:۶۱).

پیشینه تجربی پژوهش

فیروزبخت و تیرگر(۱۳۹۶) در مقاله " سرمایه اجتماعی محل کار و سلامت عمومی " دریافتند که سرمایه اجتماعی محل کار با افسردگی در ارتباط است. بیات و همکاران(۱۳۹۶) در " راهبردهای نقش سرمایه اجتماعی در تحکیم امنیت اجتماعی " دریافتند راهبرد هایی مانند(توسعه مشارکت های مردمی، افزایش اعتماد عمومی، تقویت بهره برداری از سرمایه اجتماعی، تقویت نهادهای مدنی، تقویت فرهنگ) جهت ارتقای قابلیت های سرمایه اجتماعی در راستای تحکیم امنیت اجتماعی تدوین شده اند. عبدالشاه (۱۳۹۶) در " رهبری اخلاقی و تاثیر آن بر سرمایه اجتماعی در سازمان های خدماتی دولتی " نشان می دهد که با به کارگیری رهبری اخلاقی می توان برای اعضای سازمان، آینده مشترکی متصور شد که سبب ایجاد وحدت میان اعضای سازمان می شود و به تعامل سازنده و رابطه ای برد - برد میان اعضا می انجامد. ایمانی و همکاران (۱۳۹۶) در " بررسی تأثیر عدالت زبانی مدیران سازمان های دولتی بر سرمایه اجتماعی با میانجی گری اعتماد عمومی " بیان نمودند، مدیران سازمان های دولتی می توانند با رعایت عدالت زبانی در سازمان و تقویت اعتماد عمومی، سرمایه اجتماعی سازمان را ارتقا دهند. دیهیم پور و میاندری(۱۳۹۶) در مقاله " بررسی نقش شفافیت سازمانی در توسعه سرمایه اجتماعی " نشان دادند که شفافیت سازمانی و ابعاد آن تاثیر معناداری بر توسعه سرمایه اجتماعی می گذارند که موثرترین ابزار مبارزه با فساد اداری برای استقرار مدیریتی کارا و ایجاد جامعه ای پایدار به کار می رود.

سرگزی،خوش فر و کریمف(۱۳۹۰) باعنوان "تاثیر سرمایه اجتماعی در فرهنگ سازمانی در مراکز آموزش عالی دولتی و غیردولتی ایران(مورد استان گلستان) " نشان دادند سرمایه اجتماعی در مقایسه با فرهنگ سازمانی در سطح بالاتری قرار دارد که تقویت آن موجب افزایش بهره وری و کارایی در سازمان می شود و توانایی های بالقوه موجود به فعلیت تبدیل می گردند.

درپیشینه های خارجی، کارهینا(۲۰۱۹) تحت عنوان " آیا هویت فردی در سرمایه اجتماعی در اکراین تأثیر دارد " نتیجه گرفت سرمایه اجتماعی یکی از عوامل تعیین کننده سلامت اجتماعی است

۶.Voluntary Participation

۲.Lee J

که بر عدالت و رفاه موثر که کاهش نابرابری جنسیتی و هویتی و درآمد در توزیع سرمایه اجتماعی در جامعه تأثیر می گذارد. النا کاریلو^۲(۲۰۱۹) "شکل گیری سرمایه اجتماعی در خانواده" دریافت که عوامل خانوادگی مثل موقعیت مالی، میزان ارتباط با دیگران و فعالیت های اجتماعی والدین با میزان سرمایه اجتماعی تأثیر دارد. آواریز^۳(۲۰۱۷) "سرمایه اجتماعی و سلامت خانواده، مرور منظم و هدایت مجدد" نشان داد که مولفه های سرمایه اجتماعی از جمله مشارکت، مسئولیت پذیری و تسهیم دانش در سطح کلان (منطقه ای، کشوری) و در سطح خرد (محل، محل کار، مدارس) در سلامت خانواده تاثیرگذار است. میسلی^۴(۲۰۱۶) "سرمایه اجتماعی و سیاست های عمومی در زمینه های مشترک" نشان داد که برای دستیابی به منافع مشترک ارتقا سرمایه اجتماعی حائز اهمیت است و سیاست پیشرو باید در جهت تقویت مولفه های موثر بر آن باشد که آموزش کارکنان مدنظر می باشد پژوهش الینگر^۵(۲۰۱۳) "رابطه سرمایه اجتماعی با رفتار شهروند سازمانی، تعهد کارکنان و عملکرد سازمانی" دریافت که سرمایه گذاری بر روی سرمایه اجتماعی بر بهبود رفتار سازمانی، تعهد کارکنان و عملکرد آنان موثر است. افرای و ساچی^۶(۲۰۱۰) در مقاله "تأثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد سازمانی" نتیجه گرفتند که سه بعد اصلی سرمایه اجتماعی روابط متقابل، اعتماد و روابط نهادی رابطه مثبت و معنی داری با عملکرد سازمانی داشتند.

مرور مطالعات انجام شده داخلی و خارجی در این زمینه حاکی از آن است که دغدغه بازسازی و ترمیم مولفه های سرمایه اجتماعی در سازمانها در تمام مطالعات وجود داشته اما هریک از پژوهش ها تعدادی از مولفه ها را بررسی کرده اند حلقه مفقوده ی آنها ارائه مدل علمی مناسب است و مدلی که بتوان از نتایج آن جهت بهسازی نیروی انسانی در رسیدن به اهداف آموزش و پرورش مورد استفاده قرار دهند، وجود نداشت. در مجموع پیشینه های موجود در این حوزه نشان می دهد که ابعاد زیر با فراوانی بالاتری در زمینه سنجش سرمایه اجتماعی در آموزش و پرورش به کار گرفته شده اند: اعتماد

۱. Karhinaa

۲. Elena Carrillo

۳. Alvariz

۴. Micelli

۵. Elinger

۶. Afri & Sachi

۱۲۲ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال سیزدهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۰

اجتماعی، شبکه اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، آگاهی و اطلاعات، مسئولیت پذیری اجتماعی، فرهنگ، خانواده، مشارکتهای سیاسی و اجتماعی. انجام این تحقیق و ارائه نتایج آن به آموزش و پرورش کاری نو و بدیع ارزیابی می شود از این رودر پژوهش تلاش می شود تا با به کارگیری طرحی متناسب، تبیینی نزدیک به واقع ارائه شود.

روش تحقیق

روش پژوهش برحسب هدف توسعه ای؛ برحسب نوع داده، آمیخته (کیفی-کمی) از نوع اکتشافی؛ برحسب روش، توصیفی-پیمایشی بود. روش تحقیق در بخش کیفی، داده بنیاد و در بخش کمی، توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری در مرحله کیفی تعدادی از خبرگان آموزش و پرورش شهر تهران را شامل می شدند که تعداد ۱۲ نفر از آنان به روش هدفمند گلوله برفی در بحث گروه کانونی مشارکت داده شدند و در بخش کمی در سه سطح مدیران ارشد، میانی و اجرایی بودند که تعداد آنها ۱۰۹۶ نفر است که از این تعداد برای نمونه ۲۸۵ نفر به روش نمونه گیری خوشه ای و طبقه ای نسبی انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بود که در بخش کیفی پس از مطالعه عمیق مبانی نظری و پیشینه های تحقیق ابتدا سوالات مصاحبه تدوین شد و پژوهشگر پس از هماهنگی های لازم در محل کار مصاحبه شونده حضور یافته و با استفاده از ضبط صوت و با کسب اجازه از مصاحبه شونده مکالمات مصاحبه را ضبط کرد تا کدها را استخراج کند و البته این عمل بعد از هر بار مصاحبه صورت گرفت و نتایج مصاحبه های اکتشافی نیز با کدگذاری (کدگذاری باز، انتخابی و محوری متون مصاحبه) طبقه بندی شدند. در مرحله کمی پژوهش هم با پرسشنامه انجام شد که از دو بخش اطلاعات جمعیت شناختی و پرسشنامه ای محقق ساخته تشکیل شد. این پرسشنامه ۷۹ گویه با طیفی ۱۰ گزینه ای داشت که در طیف ۱۰ گزینه ای تدوین شد. روایی پرسشنامه تأیید و پایایی آن با ضریب ۰/۸۸۱ تأیید شد و سپس داده ها از طریق آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شدند. برای سنجش برازش مدل پیشنهادی از رویکرد تحقیق کمی به روش توصیفی-پیمایشی و نیز بر اساس تقدم اجرایی فرایند تحقیق، از مراحل روش تحقیق کیفی و سپس روش تحقیق کمی استفاده شد.

یافته های تحقیق

داده های پژوهش با استفاده از روش داده بنیاد و تحلیل سوالات مصاحبه با خبرگان، مطالعه عمیق مبانی نظری پیشینه تحقیقات انجام شده و اسناد مرتبط با موضوع تحقیق به همراه کدگذاری باز، محوری و انتخابی با استفاده از نرم افزار MAXQDA مشخص شد که از میان ۷۹ شاخص (گویه) موجود، ۶ عامل اصلی و ۱۳ مولفه سرمایه اجتماعی را می توان در آموزش و پرورش شناسایی

مدل ارتقاء یافته مولفه های سرمایه اجتماعی آموزش و پرورش با روش داده بنیاد ۱۲۳

کرد که -عامل هویت اجتماعی دربرگیرنده مولفه های خانوادگی، فردی و فرهنگی-عامل مشارکت اجتماعی دربرگیرنده مولفه های فعالیت های اجتماعی، فعالیت های سیاسی-عامل شبکه های اجتماعی دربرگیرنده مولفه های روابط اجتماعی، مناسبات اجتماعی-عامل آسیب های اجتماعی دربرگیرنده مولفه های هنجارهای اجتماعی، بی اعتمادی اجتماعی-عامل آگاهی اجتماعی دربرگیرنده مولفه های دانش اجتماعی، توسعه ارزشهای اجتماعی-عامل مسئولیت اجتماعی دربرگیرنده مولفه های انسجام اجتماعی و اعتماد اجتماعی هستند که سوالات پرسشنامه همراه با کد گذاری مشخص شده است.

جدول ۱: تحلیل گویه های عامل نقش هویت اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی

وضعیت گویه	بارهای عاملی	برچسب گویه	گویه	هویت اجتماعی	
تأیید	۰/۷۱	MHF ^۱	۱	عوامل خانوادگی	هویت اجتماعی
تأیید	/۸۰	MHF ^۲	۲		
تأیید	۰/۸۷	MHF ^۳	۳		
تأیید	۰/۸۰	MHF ^۴	۴		
تأیید	۰/۵۹	MHF ^۵	۵		
تأیید	۰/۶۲	MHF ^۶	۶		
تأیید	۰/۶۱	MHF ^۷	۷		
تأیید	۰/۸۳	MHP ^۱	۸	عوامل فردی	
تأیید	۰/۸۷	MHP ^۲	۹		
تأیید	۰/۹۱	MHP ^۳	۱۰		
تأیید	۰/۷۷	MHP ^۴	۱۱		
تأیید	۰/۸۴	MHP ^۵	۱۲		
تأیید	۰/۸۶	MHP ^۶	۱۳		
تأیید	۰/۵۳	MHC ^۱	۱۴	عوامل فرهنگی	
تأیید	۰/۷۰	MHC ^۲	۱۵		
تأیید	۰/۷۶	MHC ^۳	۱۶		
تأیید	۰/۵۶	MHC ^۴	۱۷		

نتایج جدول ۱ نشان می دهد که ۱۷ شاخص ارائه شده همه از لحاظ آماری معناداری هستند و بارهای عاملی آن در سطح بالایی قرار دارند (بیشتر از ۰/۵۰) و تحلیل عاملی همه شاخص های این

۱۲۴ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال سیزدهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۰

عامل راتایید تحلیل عاملی می کند. همچنین در بین شاخص های عامل نقش هویت اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی سوال با برچسب MHP^۳ بالاترین بارعاملی و سوال با برچسب MHC^۱ کمترین بار عاملی را دارد.

در بررسی نقش عامل مشارکت اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی باتوجه به جدول شماره ۳ این عامل توسط ۲۴ گویه اندازه گیری می شود برای این منظور ابتدا، آزمون تحلیل عاملی تأییدی، بر عوامل انجام شد. نتایج برآوردهای پارامتر استاندارد شده در جدول زیر مشاهده می شود. جدول ۲: تحلیل گویه های عامل نقش مشارکت اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی

وضعیت گویه	بارهای عاملی	برچسب گویه	گویه		
تأیید	۰/۵۸	MMS ^۱	۱۸	فعالتهای اجتماعی	مشارکت اجتماعی
تأیید	۰/۷۰	MMS ^۲	۱۹		
تأیید	۰/۶۱	MMS ^۳	۲۰		
تأیید	۰/۶۹	MMS ^۴	۲۱		
تأیید	۰/۷۹	MMS ^۵	۲۲		
تأیید	۰/۷۳	MMS ^۶	۲۳		
تأیید	۰/۵۹	MMS ^۷	۲۴		
عدم تأیید	۰/۴۹	MMS ^۸	۲۵		
عدم تأیید	۰/۰۹	MMS ^۹	۲۶		
عدم تأیید	۰/۱۸	MMS ^{۱۰}	۲۷		
عدم تأیید	۰/۱۳	MMS ^{۱۱}	۲۸		
عدم تأیید	۰/۱۶	MMS ^{۱۲}	۲۹		
عدم تأیید	۰/۱۵	MMS ^{۱۳}	۳۰		
عدم تأیید	۰/۰۵	MMS ^{۱۴}	۳۱		
عدم تأیید	۰/۱۷	MMS ^{۱۵}	۳۲		
عدم تأیید	۰/۱۷	MMS ^{۱۶}	۳۳		
تأیید	۰/۵۴	MMP ^۱	۳۴	فعالتهای سیاسی	
تأیید	۰/۵۷	MMP ^۲	۳۵		
عدم تأیید	۰/۴۷	MMP ^۳	۳۶		
تأیید	۰/۷۱	MMP ^۴	۳۷		
تأیید	۰/۷۰	MMP ^۵	۳۸		
تأیید	۰/۶۵	MMP ^۶	۳۹		
تأیید	۰/۶۲	MMP ^۷	۴۰		
عدم تأیید	۰/۴۶	MMP ^۸	۴۱		

مدل ارتقاء یافته مولفه های سرمایه اجتماعی آموزش و پرورش با روش داده بنیاد ۱۲۵

نتایج جدول ۲ نشان می دهد که از ۲۴ شاخص ارائه شده ۱۱ شاخص دارای بار عاملی کمتر از ۰/۵۰ هستند و از لحاظ آماری معنادار نیست و بقیه بالای ۰/۵۰ هستند و از لحاظ آماری معنادار هستند و برای حضور در مدل استفاده خواهند شد. همچنین در بین شاخص های نقش مشارکت اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی و سوال دارای برچسب ۱۴ MMS کمترین بار عاملی دارد. در بررسی نقش عامل مشارکت اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی این عامل با ۹ گویه اندازه گیری می شود برای این منظور ابتدا، آزمون تحلیل عاملی تأییدی بر روی عوامل انجام شد. نتایج برآوردهای پارامتر استاندارد شده در جدول زیر مشاهده می شود.

جدول ۳: تحلیل گویه های عامل نقش شبکه اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی

وضعیت گویه	بارهای عاملی	برچسب گویه	گویه		
تأیید	۰/۶۲	MNR ^۱	۴۲	روابط اجتماعی	شبکه اجتماعی
تأیید	۰/۷۴	MNR ^۲	۴۳		
تأیید	۰/۶۹	MNR ^۳	۴۴		
تأیید	۰/۶۸	MNR ^۴	۴۵		
تأیید	۰/۵۸	MNR ^۵	۴۶		
تأیید	۰/۵۹	MNR ^۶	۴۷		
تأیید	۰/۳۹	MNR ^۷	۴۸		
تأیید	۰/۶۹	MND ^۱	۴۹	مناسبات اجتماعی	
تأیید	۰/۷۶	MND ^۲	۵۰		

نتایج جدول ۳ نشان می دهد که از ۹ شاخص ارائه شده ۱ شاخص دارای بار عاملی کمتر از ۰/۵۰ است و از لحاظ آماری معنادار نیست و بقیه بالای ۰/۵۰ هستند و از لحاظ آماری معنادارند و برای حضور در مدل استفاده خواهند شد. در بین شاخص های نقش شبکه اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی سوال دارای برچسب ۲ MND بالاترین بار عاملی و سوال دارای برچسب ۷ MNR کمترین بار عاملی دارد.

در بررسی نقش عامل آسیب های اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی این عامل با ۶ گویه اندازه گیری می شود برای این منظور ابتدا، آزمون تحلیل عاملی تأییدی بر روی عوامل انجام شد. نتایج برآوردهای پارامتر استاندارد شده در جدول زیر مشاهده می شود.

جدول ۴: تحلیل گویه های عامل نقش آسیب اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی

وضعیت گویه	بارهای عاملی	برچسب گویه	گویه		
تأیید	۰/۸۶	MCN ^۱	۵۱	هنجار اجتماعی	آسیب اجتماعی
تأیید	۰/۷۲	MCN ^۲	۵۲		
تأیید	۰/۵۵	MCN ^۳	۵۳		
تأیید	۰/۹۱	MCB ^۱	۵۴	بی اعتمادی اجتماعی	
تأیید	۰/۷۴	MCB ^۲	۵۵		
تأیید	۰/۶۸	MCB ^۳	۵۶		

نتایج جدول ۴ نشان می دهد که ۶ شاخص ارائه شده همه از لحاظ آماری معناداری هستند و بارهای عاملی آن در سطح بالایی قرار دارند (بیشتر از ۰/۵۰) و شاخص های این عامل همگی مورد تایید تحلیل عاملی قرار می گیرند. در بین شاخص های عامل نقش آسیب اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی سوال با برچسب دارای بالاترین بارعاملی و سوال با برچسب MCN^۳ از کمترین بار عاملی برخوردار است.

در بررسی نقش عامل آگاهی اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی این عامل با ۸ گویه اندازه گیری می شود برای این منظور ابتدا، آزمون تحلیل عاملی تأییدی بر روی عوامل انجام شد. نتایج برآوردهای پارامتر استاندارد شده در جدول زیر مشاهده می شود.

جدول ۵: تحلیل گویه های عامل نقش آگاهی اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی

وضعیت گویه	بارهای عاملی	برچسب گویه	گویه		
تأیید	۰/۵۴	MAK ^۱	۵۷	دانش اجتماعی	آگاهی اجتماعی
تأیید	۰/۶۲	MAK ^۲	۵۸		
تأیید	۰/۷۴	MAK ^۳	۵۹		
تأیید	۰/۸۳	MAK ^۴	۶۰		
تأیید	۰/۸۰	MAK ^۵	۶۱		
تأیید	۰/۵۲	MAV ^۱	۶۲	توسعه ارزشهای اجتماعی	
تأیید	۰/۸۹	MAV ^۲	۶۳		
تأیید	۰/۶۷	MAV ^۳	۶۴		

مدل ارتقاء یافته مولفه های سرمایه اجتماعی آموزش و پرورش با روش داده بنیاد ۱۲۷

نتایج جدول ۵ نشان می دهد که ۸ شاخص ارائه شده همه از لحاظ آماری معنادارند و بارهای عاملی آن در سطح بالایی قرار دارند (بیشتر از ۰/۵۰) و شاخص های این عامل همگی مورد تایید تحلیل عاملی قرار می گیرند. همچنین در بین شاخص های عامل نقش آگاهی اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی سوال با برچسب MAV^۲ بالاترین بار عاملی و سوال با برچسب MAV^۱ کمترین بار عاملی را دارد.

در بررسی نقش عامل مسئولیت پذیری اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی، این عامل توسط ۱۵ گویه اندازه گیری می شود برای این منظور ابتدا، آزمون تحلیل عاملی تأییدی بر روی عوامل انجام شد. نتایج برآوردهای پارامتر استاندارد شده در جدول زیر مشاهده می شود.

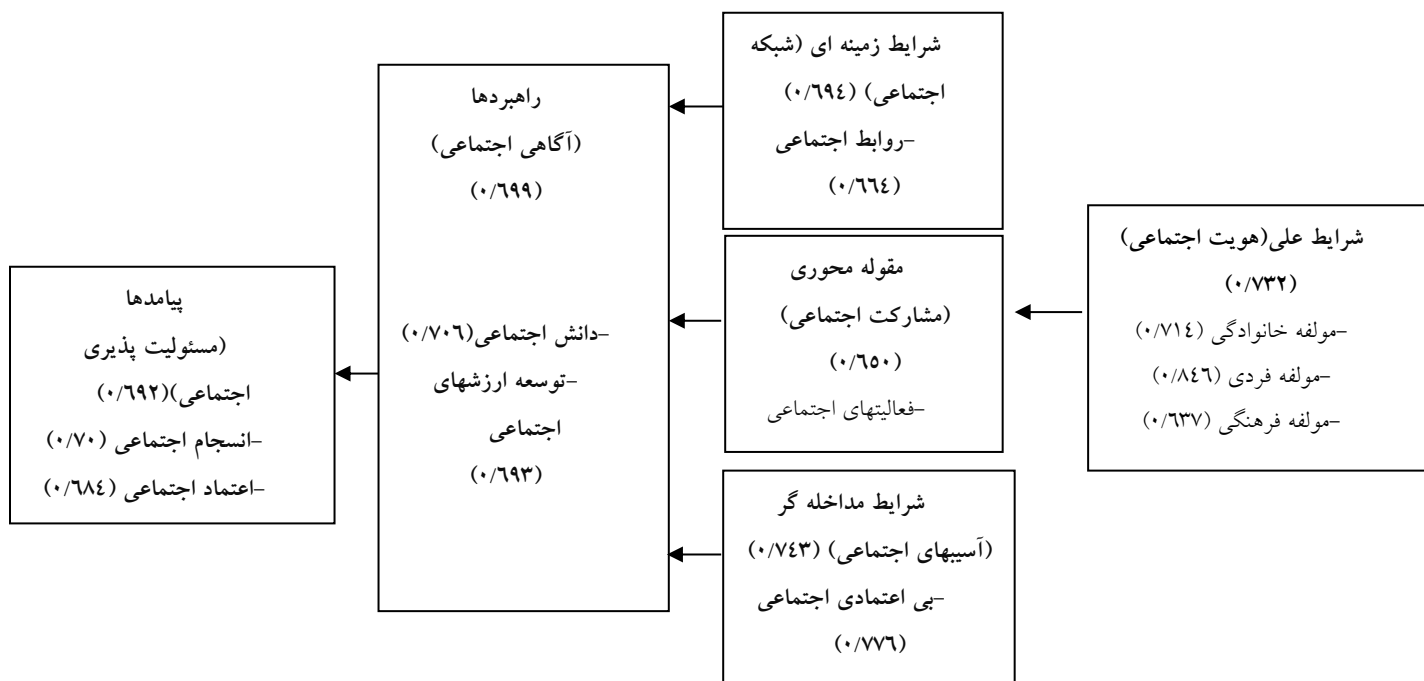
جدول ۶: تحلیل گویه های عامل نقش آگاهی اجتماعی در بهبود سرمایه اجتماعی

وضعیت گویه	بارهای عاملی	برچسب گویه	گویه		
تأیید	۰/۵۴	MRA ^۱	۶۵	انسجام اجتماعی	مسئولیت پذیری اجتماعی
عدم تأیید	۰/۳۳	MRA ^۲	۶۶		
تأیید	۰/۶۷	MRA ^۳	۶۷		
تأیید	۰/۶۵	MRA ^۴	۶۸		
تأیید	۰/۹۴	MRA ^۵	۶۹		
تأیید	۰/۷۰	MRT ^۱	۷۰	اعتماد اجتماعی	
تأیید	۰/۶۶	MRT ^۲	۷۱		
تأیید	۰/۷۲	MRT ^۳	۷۲		
تأیید	۰/۷۶	MRT ^۴	۷۳		
تأیید	۰/۶۲	MRT ^۵	۷۴		
تأیید	۰/۷۰	MRT ^۶	۷۵		
تأیید	۰/۶۳	MRT ^۷	۷۶		
عدم تأیید	۰/۰۹	MRT ^۸	۷۷		
عدم تأیید	۰/۱۳	MRT ^۹	۷۸		
عدم تأیید	-۰/۰۲	MRT ^{۱۰}	۷۹		

نتایج جدول ۶ نشان می دهد که از ۱۵ شاخص ارائه شده ۴ شاخص بار عاملی کمتر از ۰/۵۰ دارند و از لحاظ آماری معنادار نیستند و بقیه بالای ۰/۵۰ هستند و از لحاظ آماری معنادارند و برای حضور در مدل استفاده خواهند شد. همچنین در بین شاخص های نقش مسئولیت پذیری اجتماعی در بهبود

۱۲۸ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال سیزدهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۰

سرمایه اجتماعی سوال دارای برجسب MRA^o بالاترین بارعاملی و سوال دارای برجسب MRT^{1o} کمترین بار عاملی دارد.

شکل ۱: الگوی پارادایمی بهبود سرمایه اجتماعی در آموزش و پرورش شهر تهران بر اساس ضرایب بدست آمده از میانگین بار عاملی گویه ها

برای تعیین برازش مدل سوالات ۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۶-۴۱-۴۸-۶۶-۷۷-۷۹-۷۸ بدلیل دارا بودن بار عاملی کمتر از ۰/۵۰ از تحلیل سوالات کنار گذاشته و برازش مدل بر اساس ۶۳ سوال بررسی می شود. به طوری که در صورت تأیید برازش ، الگوی بهبود سرمایه های اجتماعی در آموزش و پرورش شهر تهران تعمیم پذیر خواهد بودو می توان از آن استفاده کرد. برای تأیید مدل، معمولاً استفاده از ۳ تا ۵ شاخص کافی به نظر می‌رسد که در این پژوهش نیز برای ارزیابی نیکویی برازش تمام مدل‌ها از معیارهای اشاره شده در زیر استفاده و عدد مربوط به هر یک از شاخص‌های $RMSEA$ و CDI به تفکیک آورده شده است.

مدل ارتقاء یافته مولفه های سرمایه اجتماعی آموزش و پرورش با روش داده بنیاد ۱۲۹

شاخص RMSEA این شاخص، ریشه میانگین مجذرات تقریبی است. شاخص RMSEA برای مدل های خوب کمتر یا برابر ۰/۰۵ است. مدل هایی که RMSEA آن ها ۰/۱۰ یا بالاتر باشد، برازش ضعیفی دارند.

شاخص های NFI و CDI شاخص NFI که شاخص بنتلر-بونت نیز نامیده می شود، برای مقادیر بالای ۰/۹۰ مقبول و نشانه برازندگی مناسب مدل است. شاخص CDI بزرگ تر از ۰/۹۰ مقبول بوده و نشانه برازندگی مدل فوق است. در جدول زیر، مهم ترین و متداول ترین شاخص های برازش آورده شده است. همان گونه که در جدول دیده می شود، تقریباً تمامی شاخص ها کفایت آماری دارند. بنابراین، با اطمینان بسیار بالایی می توان دریافت محقق درباره این شاخص ها به برازش کامل دست یافته است.

جدول ۷: شاخص های برازش الگوی بهبود سرمایه های اجتماعی در آموزش و پرورش شهر تهران

ردیف	شاخص های برازندگی مطلق / نسبی	مدل نهایی برازش شده	معیار ارزیابی	نتیجه
۱	Chi – square/df	۴۰۹۸۵=(۴۰۱۷۲.۴۵)	کوچکتر یا مساوی ۵	مناسب
۲	RMSEA	۰/۰۳۵۰	کمتر از ۰/۱	مناسب
۳	NFI	۰/۹۱	حداقل ۰/۹	مناسب
۴	NNFI	۰/۹۳	حداقل ۰/۹	مناسب
۵	CFI	۰/۹۷	حداقل ۰/۹	مناسب
۶	IFI	۰/۹۷	حداقل ۰/۹	مناسب
۷	RFI	۰/۸۶	حداقل ۰/۹	تقریباً مناسب
۸	SRMR	۰/۰۶۵	کمتر از ۰/۰۸	مناسب
۹	GFI	۰/۹۳	حداقل ۰/۹	مناسب
۱۰	AGFI	۰/۹۱	حداقل ۰/۹	مناسب
۱۱	NDI	۰/۹۵	حداقل ۰/۹	مناسب
۱۲	CDI	۰/۹۴	حداقل ۰/۹	مناسب

با توجه به جدول ۸ مشاهده می شود که آماره های برازش در سطح مقبولی قرار دارند و می توانند مدل برازندگی حداقلی را داشته باشند با توجه به مقدار جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) که مقدار آن ۰/۰۳۵ شده است همچنین با توجه به جذر شاخص ریشه میانگین مجذور مانده ها (SRMR) که مقدار آن ۰/۰۶۵ است می توان نتیجه گرفت خطای مدل زیاد نیست.

۱۳۰ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال سیزدهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۰

همچنین با توجه به سایر شاخص‌های برآزندگی مطلق / نسبی مانند NFI، NNFI، CFI، IFI، AGFI، GFI، RFI و NDI و CDI در مقایسه با مقادیر متعارف برای مدل‌های دارای برآزندگی مناسب، می‌توان نتیجه گرفت مدل بهبود سرمایه‌های اجتماعی آموزش و پرورش شهر تهران ساختار مناسبی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

جهت پاسخ به سوال اول پژوهش با استفاده از روش داده بنیاد و نرم‌افزار MAXQDA از میان ۷۹ شاخص (گویه) موجود، ۶ عامل اصلی و ۱۳ مولفه رامی توان شناسایی کرد: ۱- عامل هویت اجتماعی ۲- عامل مشارکت اجتماعی ۳- عامل شبکه‌های اجتماعی ۴- عامل آسیب‌های اجتماعی ۵- عامل آگاهی اجتماعی ۶- عامل مسئولیت اجتماعی که هر یک از عوامل به تفکیک تبیین می‌گردد. در تبیین عامل هویت اجتماعی، تشکیل انجمن‌های اجتماعی، ایجاد هویت مشترک در کارکنان، تقویت بستر مشارکت کارکنان تأییدشده کاهش تعارضات با عضویت در گروه و افزایش همگرایی هویت اجتماعی، را موجب می‌گردد... این یافته با نتیجه پژوهش گوشال و ناهابیت (۱۹۹۸)، فوکویاما (۲۰۰۷)، فیروزبخت و تیرگر (۲۰۱۷) و کارهینا (۲۰۱۹) همسواست. در تبیین عامل مشارکت اجتماعی، مدیریت منطقی در سازمان، مشارکت هدفمند، افزایش اعتماد و احساس ایمنی کارکنان تأییدشده ارتقاء انسجام اجتماعی در سازمان را موجب می‌گردد. این یافته، با نتیجه پژوهش رهامی (۱۳۹۶)، گیوریان، دیندار فرکوش (۱۳۹۰)، آلوارز (۲۰۱۷) و پوتنام (۱۹۹۵) همسو است. در تبیین عامل شبکه‌های اجتماعی، تأثیر شبکه‌ها بر تمایل کارکنان بر ایجاد تیم‌های رسمی و غیر رسمی، تأثیر شبکه‌های اجتماعی الکترونیکی بر افزایش اعتماد بین کارکنان، ایجاد ارتباطات باز و همه‌جانبه کارکنان، افزایش جسارت بیان آزاد اندیشه و افکار تأیید گردید. مدیران با ارتباطات اثربخش بین اعضای گروه‌های رسمی و غیر رسمی راه رسیدن به سرمایه اجتماعی در سازمان را می‌توانند هموار سازند. این یافته با پژوهش کلمن (۱۹۹۸)، (دیپهیم پورومیانداری، ۱۳۹۶)، (سرگزی و سایرین، ۱۳۹۰) و میسلا (۲۰۱۶) همسو است.

در تبیین عامل آسیب‌های اجتماعی، فقدان برقراری خطوط ارتباطی مشخص و محرمانه، عدم افشای انحرافات نظام اخلاقی در آموزش و پرورش تأیید شده که تقویت اعتماد بین افراد سازمان توسط مدیران و از سوی دیگر نظارت بر عملکرد و کنترل آنها جهت کاهش آسیب‌پذیری روابط، نقش موثری در کاهش آسیب‌ها و در نهایت افزایش سرمایه اجتماعی سازمان دارد. در تبیین عامل آگاهی اجتماعی، برجسته کردن میزان آگاهی در ابعاد اجتماعی از طریق آموزش و رسانه‌ها، توسعه میزان

مدل ارتقاء یافته مولفه های سرمایه اجتماعی آموزش و پرورش با روش داده بنیاد ۱۳۱

دانش کارکنان جهت ارتقاء سرمایه اجتماعی سازمان تاییدشده که با پژوهش ویلیام (۲۰۱۵) همسو است. در تبیین عامل مسئولیت اجتماعی، اجرای دیدگاه شبکه ای مدیران، کاهش تعارض، افزایش هم افزایی و اعتماد و مسئولیت پذیری بیشتر، فرهنگ تصمیم گیری تیمی و مشارکتی و شبکه ای بجای روش های سنتی تاییدشده. این یافته با نتیجه پژوهش عبدالشاه (۱۳۹۶)، ایمانی و همکاران (۱۳۹۶) همسو است. افزایش کارآمدی، کاهش فساد، رفع تعارضات ساختاری، مشارکت جویی، قدردانی از عوامل موثر در افزایش سرمایه اجتماعی هستند.

باتوجه به سوال دوم پژوهش در رابطه با ارائه مدل مناسب، مدل پارادایمی بهبود سرمایه های اجتماعی در آموزش و پرورش ترکیبی از عامل هویت اجتماعی شامل مولفه های خانوادگی، فردی و فرهنگی، عامل شبکه اجتماعی شامل مولفه های روابط اجتماعی و مناسبات اجتماعی، عامل آسیب های اجتماعی شامل مولفه های هنجارهای اجتماعی و بی اعتمادی اجتماعی، عامل آگاهی اجتماعی شامل مولفه های دانش اجتماعی و توسعه ارزشهای اجتماعی و عامل مسئولیت پذیری اجتماعی شامل مولفه های انسجام اجتماعی و اعتماد اجتماعی است.

در رابطه با سوال سوم پژوهش، ساختار مدل ارائه شده با توجه به نتایج بدست آمده مشاهده می شود که آماره های برازش در سطح قابل قبلی قرار دارند و مدل بهبود سرمایه های اجتماعی در آموزش و پرورش شهر تهران دارای ساختار مناسبی است.

پیشنهادات:

تأکید بر ضرورت استقرار رویکرد مدیریت مشارکتی و طراحی منشور سرمایه اجتماعی سازمانها، ایجاد مسئولیت اجتماعی و استفاده از این ظرفیت برای فراهم کردن فرصت توسعه فعالیت های مدنی و فعالیت گروه های داوطلبانه و رفع عوامل مؤثر بر طرد اجتماعی افراد و گروه ها. افزایش نظارت بر عملکرد نهادها برای ممانعت از فرصت های شکل گیری شبکه های فساد و سرمایه اجتماعی منفی، افزوده شدن پایش سرمایه اجتماعی و عملکرد فعالیت های مدنی به منظور ارزیابی نقاط قوت و ضعف سیاستها و راهبرد های ارتقای سرمایه اجتماعی در سازمان، پیشنهاد می شود.

قابل ذکر است این تحقیق از دیدگاه مدیران آموزش و پرورش شهر تهران محدود به حیطه زمانی ۹۸-۱۳۹۷ است و باید به نظر مدیران سایر ادارات آموزش و پرورش در شهرها و استانهای دیگر با احتیاط آن را تعمیم داد.

۱۳۲ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال سیزدهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۰

محدودیت های تحقیق:

محدودیت زمانی: این تحقیق محدود به حیطه زمانی یک ساله است و نتایج آن را با احتیاط می توان به سال های دیگر تعمیم داد.

محدودیت موضوعی: روش تحقیق مصاحبه بوده که اگر از طریق مشاهده عمل می شد امکان تغییر متغیرها وجود داشت.

محدودیت قلمروی: موضوعیت و مولفه ها مربوط به یک سازمان خاص می باشد که نتایج حاصله را میتوان تا حدودی به سایر سازمان ها با توجه به کارکرد تعمیم داد.

مدل ارتقاء یافته مولفه های سرمایه اجتماعی آموزش و پرورش با روش داده بنیاد ۱۳۳

منابع

- ایمانی، عبدالمجید؛ صالح نیا، منیره؛ محمدی، فاطمه. (۱۳۹۶) "بررسی تأثیر عدالت زبانی مدیران سازمان های دولتی بر سرمایه اجتماعی با میانجی گری اعتماد عمومی (مورد مطالعه: ادارات کل استان خراسان جنوبی)"، فصلنامه پژوهش های مدیریت عمومی، دوره ۵، شماره ۱۷ بهار ۹۶، ۱۱۲-۱۳۳
- بیات، بهرام؛ کامکار، مهدی؛ عنایتی، لطفعلی. (۱۳۹۶) "راهبردهای نقش سرمایه اجتماعی در تحکیم امنیت اجتماعی"، فصلنامه امنیت ملی، دوره ۷، شماره ۲۵، ۱۴۹-۱۷۶
- دیهیم پور، مهدی، میاندری، کمال (۱۳۹۶) "بررسی نقش شفافیت سازمانی در توسعه سرمایه اجتماعی"، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۴، شماره ۲، تابستان ۹۶، ۲۰۷-۲۸۳
- رهامی، روح الله، (۱۳۹۶) "امنیت انسانی و سرمایه اجتماعی (شاخص های پیوند دهنده)"، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۴، شماره ۲، تابستان ۹۶، ۲۴۳-۲۲۱
- رضایی، روح اله؛ شعبانعلی فمی، حسین؛ صلاحی مقدم، نفیسه (۱۳۹۴) "بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد سازمانی در سازمان جهاد کشاورزی استان البرز". فصلنامه علوم تروج و آموزش کشاورزی ایران، دوره ۱۱، شماره ۲، ۱۲۱-۱۳۳.
- عبدالشاه، محمد (۱۳۹۶) "رهبری اخلاقی و تاثیر آن بر سرمایه اجتماعی در سازمان های خدماتی دولتی"، مورد مطالعه سازمان ثبت اسناد و املاک تهران"، فصلنامه مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۲، شماره ۲، ۲۴۵-۲۶۴.
- فیروزبخت، مژگان و تیرگر، آرام. (۱۳۹۶) "سرمایه اجتماعی محل کار و سلامت عمومی" مجله آرگونومی، دوره ۵، شماره ۱، ۱۸-۲۵.
- محمدی، نعیمه، ابراهیمی، مریم (۱۳۹۴) "بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر فرهنگ سازمانی کارمندان اداره آموزش و پرورش شهر کرمان"، مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۲، شماره ۴، زمستان ۹۶، ۵۴۷-۵۶۴.
- ناظم، فتاح؛ صادقی، ام البنین، (۱۳۹۴) "ارائه الگوی ساختاری بهره وری براساس سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری در آموزش و پرورش"، فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، دوره ۶، شماره ۲۲، تابستان ۹۴، ۱۴۷-۱۶۴.
- حسن زاده ثمرین، قلی زاده، تورج (۱۳۹۳) "بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر یادگیری سازمانی". مجله مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره ۱، شماره ۱، پاییز ۹۳، ۱۰۱-۱۱۸.
- خدادادکاشی، شعله،، گودرزی، محمود. (۱۳۹۳) "بررسی ابعاد و مدل سرمایه اجتماعی در سازمانهای ورزشی". مطالعات مدیریت راهبردی و رفتار سازمانی در ورزش، سال اول، شماره ۴، زمستان ۹۳، ۱۱-۲۳.
- گیوریان، حسن، دیندار فرکوش، فیروز، (۱۳۹۰) "بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و اثر بخشی معلمان"، فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال ۵، شماره ۳، پاییز ۹۰، ۱۳۷-۱۴۵.
- سرگزی، حسینعلی، خوش فر، غلامرضا، کریمف، موسی (۱۳۹۰) "تاثیر سرمایه اجتماعی در فرهنگسازمانی در مراکز آموزش عالی دولتی و غیردولتی ایران (مورد استان گلستان)" فصلنامه جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال دوم، شماره ۱، تابستان ۱۳۹۰، ۵۱-۷۸
- Alvarez EC. ۲۰۱۷. Family social capital and health - a systematic review and redirection. Facultat de Ciències de la Salut Blanquerna, Universitat Ramon Llull, Barcelona, Spain
- Bourdieu, P. (۲۰۰۱). The forms of capital". In J.G. Richardson (Ed), Handbook of theory and research for the sociology of peducation (pp. ۲۴۱- ۲۵۸). New York: Greenwood Press
- Cloeman, J. S. (۲۰۰۸). Social capital in the creation of Human Capital AJS, vol ۹۴, supplement.
- Lee J.; (۲۰۰۸). "Path toward democracy in south korea, social capital and democracy embedded in the citizens"; Asian Survey, Vol. ۴۸, No. ۴, ۲۰۰۸.

- Ellinger, A., Findley Musgrove, C., Ellinger, A., Bachrach, D., Elmadağ Baş, A., and Wang, Y. (۲۰۱۳). Influences of organizational investments in social capital on service employee commitment and performance. *Journal of Business Research*, ۶۶ (۸), ۱۱۲۴-۱۱۳۳
- Elena Carrillo -Alvarez, Ester Villalonga-Olives, Jordi Riera-Romanic, Ichiro Kawachid (۲۰۱۹). Development and validation of a questionnaire to measure family social Capital.
- journal homepage: www.elsevier.com/locate/ssmph. Contents lists available at ScienceDirect
- Ezio Micell & Alessia Mangialardo. (۲۰۱۶). social capital and public policies for commons: bottom up processes in public real estate property valorization. University of Padua, university IUAV of Venice.
- Fokoyama F.; (۲۰۱۵) *Trust : The social virtues & the creation of prosperity* ; New York : Free Press, ۱۹۹۵.
- Goldberg, V.P. (۱۹۸۰). "Relational exchange: economics and complex contracts". *American behavioral scientist*, ۲۳ (۳), ۳۳۷- ۳۵۲.
- Karhinaa, b, M. Eriksson, M. Ghazinour, N. Nga, (۲۰۱۹). What determines gender inequalities in social capital
- McPherson KE. (۲۰۱۲). The association between family and community social capital and health risk behaviours in young people: an integrative review. Institute for Applied Health Research.
- Nahapiet J., Ghoshal S.; (۲۰۱۷) "Social capital, intellectual capital & the organizational advantage"; *Academy of Management Review*, Vol. ۲۳, No. ۲, ۱۹۹۸.
- Olamide Oluwabusola Akintimehin, Anthony Abiodun Eniola, Oluwatobi Joseph Alabi, Damilola Felix Eluyela, Wisdom Okere, Emmanuel Ozordi. (۲۰۱۹). Social capital and its effect on business performance in the Nigeria informal sector. . journal homepage: www.heliyon.com
- Ofori, D., and Sackey, J. (۲۰۱۰). Assessing social capital for organizational performance: Initial exploratory insights from Ghana. *Journal Organizations and Markets in Emerging Economies*, ۱ (۲), ۷۱- ۹۱.
- Parsamehr, M. Eskandari fard, A. (۲۰۱۳). Social trust and its relationship with social participation in the study: Yazd, *Social Science Quarterly*, ۶۲, ۲۸۵-۲۵۳. (In Persian)
- Putnam, R. D. (۲۰۱۶). *Bowling Alone: the collapse and revival of American community*, New York, London, Simon & Schuster.
- Rezaee, A. shafizade, R. shogi, B. (۲۰۱۲). study the relationship between social capital and organizational Entrepreneurship . *Entrepreneurship and Knowledge based business Administration Conference* (in Persian).
- Sayyadi Golam Ali (۲۰۱۰). Study of Relationship between Social capital and organizational case study of Tehran university experts .M.A thesis, Tehran university. (In Persian).